

Δ
&
ι
η
γ
ή
μ
α
τ
α

Ν
Ο
Υ
Β
έ
λ
ε
ς

ANTON
ΤΣΕΧΟΦ

Μετάφραση:
Αλεξάνδρα Ιωαννίδου
Επίμετρο: Τόμας Μαν

Τ
Α

Κ
Λ
Α
Σ
Ι
Κ
Α

ΣΕΙΡΑ: ΤΑ ΚΛΑΣΙΚΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΕΙΡΑΣ: Ηλίας Μαγκλίνης

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Διηγήματα & Νουβέλες**

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: Polnoe Sobranie Sochinenii v tridcati tomach

Από τις εκδόσεις Nauka, Μόσχα 1974

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Anton Chekhov

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Αλεξάνδρα Δ. Ιωαννίδου

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Γιάννης Δ. Αντωνόπουλος

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ – ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Θάνος Κακολύρης

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Βάσω Βύρρα

© Επιμέτρου: Thomas Mann, *Versuch über Tschschow*. In: idem, *Meine Zeit*. Essays, Bd. 6. 1945-1955. Ed. by Hermann Kurze und Stephan Stachorski. S. Fischer Verlag GmbH, Frankfurt am Main 1997.

© Εικόνας εξωφύλλου: Alla Pogrebnaya/Shutterstock

© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2019

Πρώτη έκδοση: Μάρτιος 2019

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-2802-4

Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-2803-1

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.

Από το 1979

Έδρα:

Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση

Βιβλιοπωλείο:

Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα

Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Publishers since 1979

Head Office:

121, Tatoi Str., 144 52 Metamorfossi, Greece

Bookstore:

13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece

Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550

e-mail: info@psychogios.gr

www.psychogios.gr • <http://blog.psychogios.gr>

ANTON ΤΣΕΧΟΦ

Διηγήματα & Νουβέλες

Μετάφραση: Αλεξάνδρα Δ. Ιωαννίδου

Επίμετρο: Τόμας Μαν

Τ Α Κ Λ Α Σ Ι Κ Α

Κάποτε ρώτησαν τον μεγάλο βιολοντσελίστα Πάμπλο Καζάλς αν θα μπορούσε να φανταστεί τη ζωή του ακούγοντας μόνο Μπαχ. «Όχι, δεν μπορώ να φανταστώ τη ζωή μου μόνο με τον Μπαχ», αποκρίθηκε. «Ωστόσο, δεν μπορώ να φανταστώ τη ζωή μου χωρίς τον Μπαχ».

Αυτό είναι το πνεύμα που πρεσβεύουν τα βιβλία της σειράς που κρατάτε στα χέρια σας: πως όσο κι αν περιπλανηθούμε ως αναγνώστες, υπάρχει μια ζωτική, αρχέγονη πηγή από την οποία δε θα πάψουμε να αντλούμε απόλαυση. Και αυτή η πηγή είναι το κλασικό – εν προκειμένω, η κλασική λογοτεχνία, οι μεγάλοι κλασικοί συγγραφείς.

Άραγε, το κλασικό μπορεί να είναι σέξι, για να χρησιμοποιήσουμε τη φρασεολογία του συρμού; Φυσικά και μπορεί! Τι σημαίνει όμως «κλασικό» – και τι επίσης σημαίνει «σέξι»; Λοιπόν, το κλασικό συμβολίζει το αιώνιο μέσα μας. Το κλασικό είναι πατρίδα, είναι φωλιά, είναι η εστία στην οποία πάντοτε επιστρέφουμε. Είναι αφετηρία και προορισμός ταυτόχρονα.

Το κλασικό όμως δεν είναι μουσειακό είδος, δεν είναι μαυσωλείο· αντίθετα, είναι ζωντανή, ρέουσα ύλη, πνευματική βιταμίνη, ελιξίριο ζωής. Γι' αυτό είναι και σέξι. Δηλαδή; Μα το αέναα ερεθιστικό, το λοξό, το ατμοσφαιρικό, το υγρό και παλλόμενο, ψίθυρος και κραυγή μαζί, αφρισμένο κύμα και γαλήνια θάλασσα συνάμα.

Η σειρά ΤΑ ΚΛΑΣΙΚΑ, με νέες, σύγχρονες μεταφράσεις, κατατοπιστικά εισαγωγικά σημειώματα και επιλεγμένα επίμετρα, φιλοδοξεί να αναδείξει την ανάγνωση ως μια τέχνη της απόλαυσης. Διότι το κλασικό είναι πρόκληση και ίντριγκα μαζί.

Ηλίας Μαγκλίνης

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ	
Αντόν Τσέχοφ: Μια δημιουργική πορεία.....	11
Πριν τον γάμο (1880).....	21
Με τον αμερικανικό τρόπο (1880).....	28
Το δικαστήριο (1881).....	31
Ασκήσεις ενός τρελού μαθηματικού (1882).....	37
Η ζωή σε ερωτηματικά και θαυμαστικά (1882).....	39
Ζωντανό εμπόρευμα (1882).....	44
Συζήτηση (1883).....	93
Το επεισόδιο με τον μαθητή του κλασικού (1883).....	97
Το σουηδικό σπίρτο. Μια αστυνομική ιστορία (1884).....	101
Γεράματα (1885).....	130
Ο καθρέφτης (1885).....	138
Εχθροί (1887).....	145
Ο θάλαμος αρ. 6 (1892).....	165
Ο μαύρος μοναχός (1894).....	244
Η κυρία με το σκυλάκι (1899).....	289
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ.....	313
ΕΠΙΜΕΤΡΟ	
Τόμας Μαν: «Δοκίμιο για τον Τσέχοφ».....	317

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

Αντόν Τσέχοφ Μια δημιουργική πορεία

Από την ηλικία των είκοσι χρόνων περίπου έως τον θάνατό του σε ηλικία σαράντα τεσσάρων ετών, ο Τσέχοφ δημοσίευσε εκτός από τα θεατρικά του έργα πολλά μικρά και μεγάλα διηγήματα, έτσι ώστε να θεωρείται ένας από τους σημαντικότερους δασκάλους του είδους. Οι πρώτες μεταφράσεις των διηγημάτων του στα ελληνικά χρονολογούνται από το 1889 («Εν τη οικογενεία» στο περιοδικό *Κλειώ*, χωρίς όνομα μεταφραστή). Ο θεατρολόγος, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Πατρών, Κωνσταντίνος Κυριακός μέτρησε το 2013 τριακόσια ενενήντα δύο διηγήματα του Τσέχοφ μεταφρασμένα στα ελληνικά τόσο από τα γαλλικά και τα αγγλικά όσο, βεβαίως, και απευθείας από τα ρωσικά. Από τους πρώτους που μετέφρασαν από τα ρωσικά και σημαντικός διαμεσολαβητής του Τσέχοφ στην Ελλάδα υπήρξε ο Αγαθοκλής Κωνσταντινίδης,* αλλά και ο Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης,** ενώ ανάμεσα στους κα-

* Βλ. Α. Τσέχοφ, *Νύχτα στο νεκροταφείο και άλλα διηγήματα*. Μετάφραση Αγ. Κωνσταντινίδου. Εν Αθήναις: Ελευθερουδάκης 1921. [Όλες οι σημειώσεις της παρούσας έκδοσης είναι της μεταφράστριάς.]

** Πρβλ. σχετικά, Κ. Κυριακός: «Φάκελος Τσέχοφ: «Με αίσθημα, λογική και εγκράτεια»», *Αναγνώσεις*, εφημ. *Αυγή* 8/12/2013. Αν και για την Ελένη Πολί-

λύτερους μεταφραστές του συγκαταλέγονται η Μέλπω Αξιώτη (από τα γαλλικά)* και ο Άρης Αλεξάνδρου** (από τα ρωσικά).

Στα πρώτα του διηγήματα ο Τσέχοφ σχολιάζει την επικαιρότητα και αναφέρεται σε πρόσωπα και πράγματα με χιούμορ και ειρωνεία. Διακρίνει κανείς σε αυτά τα πρώτα γραπτά του την επιρροή του γκογκολικού χιούμορ, αποκάλυπτη για παράδειγμα στη χρήση πολύ αστείων ονομάτων των ηρώων, αλλά και στη διακωμώδηση των κοινωνικών συμβάσεων μιας κοινωνίας άκρως υποκριτικής και προσηλωμένης στα υλικά αγαθά, επιρρεπούς στα κουτσομπολιά και τις ίντριγκες, ψεύτικης και επιφανειακής. Η κριτική όμως που ασκεί δεν είναι επιθετική, ούτε πουριτανικά αυστηρή. Η μεταγενέστερη ενασχόλησή του με το θέατρο προαναγγέλλεται ήδη στους ζωντανούς διαλόγους και μονολόγους του που υποβάλλουν έναν έμμεσο, πολύ ακριβή χαρακτηρισμό των ηρώων του.

Στα διηγήματα και στις νουβέλες της ωριμότερης εποχής του Τσέχοφ, αντιθέτως, οι λεπτομερείς εξωτερικές περιγραφές και οι σκηνοθετικές παρατηρήσεις είναι συχνότερες – η κίνηση των

του-Μαρμαρινού («Παπαδιαμάντης, Maurassant και Τσέχοφ. Από τη Σκιάθο στην Ευρώπη», *Σύγκριση/Comparaison* 7, 1996, σσ. 30-58) δεν είναι καθόλου σίγουρο, ο Παπαδιαμάντης, τεκμηριωμένα πλέον μετά τη σχετική έρευνα και απόδειξη του Ιταλού μελετητή Ματτέο Μιάνο («Ο Παπαδιαμάντης μεταφράζει Τσέχοφ. Παρατηρήσεις στα “Τέσσερα διηγήματα” και στη γαλλική πηγή τους», *Πρακτικά Γ΄ Διεθνούς Συνεδρίου για τον Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη*, Αθήνα 7-8 Οκτωβρίου 2001, Δόμος, σσ. 311-327), ανήκει στους πρώτους μεταφραστές του Ρώσου, από τα γαλλικά βεβαίως, και πάντα με τη γνωστή παπαδιαμαντική μεταφραστική ελευθερία.

* Αντόν Τσέχοφ, *Η κυρία με το σκυλάκι και άλλα διηγήματα*. Μετάφραση Μ. Αξιώτη. Αθήνα: Κέδρος 1963.

** Αντόν Τσέχοφ, *Ο θάλαμος Νο. 6*. Μετάφραση Άρη Αλεξάνδρου. Αθήνα: Ντουντούμης χ.χ.

ηρώων μέσα στον χώρο, οι χειρονομίες, οι εκφράσεις των προσώπων τους πλαισιώνουν εξίσου επιτυχώς χτισμένους διαλόγους. Ο συγγραφέας καταπιάνεται με πιο οικουμενικά θέματα και δεν ενδιαφέρεται τόσο να σατιρίσει συγκεκριμένα πρόσωπα και πράγματα. Αυτό βεβαίως δεν σημαίνει πως παραιτείται από τη σκωπτική του διάθεση, η οποία συχνά ξαφνιάζει τον αναγνώστη με την τόσο ιδιότυπη και γοητευτική ειρωνική ανατροπή των δραματικών καταστάσεων. Την εποχή της «στροφής» του σε πιο σοβαρά θέματα, γύρω στο 1887, τα διηγήματά του συχνά είναι μεγαλύτερα από τα πρώτα του έργα, εκτείνονται σε περισσότερα κεφάλαια, πολλά δε από αυτά μπορούν να θεωρηθούν νουβέλες.

Με γνώμονα τα παραπάνω, η απόφαση για το ποια κείμενα θα έπρεπε να συμπεριλάβει κανείς σε έναν όσο το δυνατόν πιο αντιπροσωπευτικό τόμο διηγημάτων του Τσέχοφ δεν ήταν καθόλου εύκολη. Επικράτησε η σκέψη πως θα άξιζε κατ' αρχάς να παρουσιαστούν κάποια από τα πρώιμα έργα του συγγραφέα – από την εποχή που ήταν ακόμα φοιτητής της Ιατρικής και συμπλήρωνε το εισόδημά του δημοσιεύοντας σε περιοδικά και εφημερίδες της πρωτεύουσας χιουμοριστικά λογοτεχνικά σκαριφήματα μάλλον παρά απαιτητικά πεζογραφήματα. Επομένως ένα κριτήριο ήταν το χρονολογικό, η προσπάθεια ανάδειξης της σταδιακής εξέλιξης του συγγραφέα από χιουμορίστα ταλαντούχο και πολλά υποσχόμενο νέο φοιτητή σε διεθνούς εμβέλειας και επιρροής λογοτέχνη. Με αυτό το σκεπτικό συμπεριλήφθηκαν μικρά διηγήματα - λογοτεχνικά σκαριφήματα όπως το «Ασκήσεις ενός τρελού μαθηματικού», «Η ζωή σε ερωτηματικά και θαυμαστικά», «Συζήτηση», «Το επεισόδιο με τον μαθητή του κλασικού». Ένα άλλο κριτήριο ήταν ότι δεν θα έπρεπε να λείπουν κάποια από τα πολύ χαρακτηριστικά μεγαλύτερα έργα του, όπως για παράδειγμα «Ο θάλαμος αρ. 6» και «Η κυρία με το σκυλάκι». Ανάμεσα σε αυ-

τά, τα χαρακτηριστικά δηλαδή και πολύ σημαντικά έργα του, κάποια, όπως λ.χ. οι «Εχθροί» ή «Το σουηδικό σπίρτο», αν και μεταφρασμένα, δεν είναι αρκετά γνωστά στο ελληνικό κοινό. Από την άλλη, λείπουν έργα όπως «Το βιολί του Ρότσιλντ» ή «Μια ανιαρή ιστορία», με κριτήριο όχι βεβαίως αξιολογικό, αλλά επειδή έχουν αμφότερα εκδοθεί σχετικά πρόσφατα σε αυτοτελείς εκδόσεις ή συμπεριληφθεί σε άλλες συλλογές των τελευταίων χρόνων.*

Για τα διηγήματα που παρουσιάζονται στον τόμο αυτό αξίζει να αναφερθούν, όσο το δυνατόν συντομότερα, τα εξής:

Το διήγημα «Πριν τον γάμο» ανήκει στα πρώτα λογοτεχνικά έργα του νεαρού, εικοσάχρονου τότε, Τσέχοφ και χαρακτηρίζεται από μια έντονα σατιρική διάθεση, χλευαστική θα έλεγε κανείς, για τον θεσμό του γάμου και τη μικροαστική υποκρισία που διέπει τις σχέσεις των ζευγαριών από την αρχή τους κιόλας. Δημοσιεύτηκε στο περιοδικό *Strekoza* (Λιβελούλα), τχ. 31, στις 12.10.1880, με ένα από τα πρώτα ψευδώνυμα του συγγραφέα – Αντόσα Τσεχοντέ. Σε αυτή την πρώτη εκδοχή υπήρχε και αφιέρωση: «Αφιερωμένο σε μια γλυκιά καρδιά». Αργότερα, το 1882, συμπεριλήφθηκε στον τόμο διηγημάτων του με τίτλο *Šalost'* (Φάρσα), ελαφρώς διορθωμένο από τον συγγραφέα.

Το διήγημα «Με τον αμερικανικό τρόπο» δημοσιεύτηκε και αυτό στο ίδιο περιοδικό, τχ. 49, στις 7.12.1880, και ξαναβγήκε στο περιοδικό *Razvlečenie* (Διασκέδασις) το 1886. Θέμα του και εδώ, ο γάμος.

* Πρβλ. Αντόν Τσέχοφ, *Το βιολί του Ρότσιλντ*. Μετάφραση Αλεξάνδρα Ιωαννίδου. Αθήνα: Άγρα 2015 και Άντον Τσέχοφ, *Μια ανιαρή ιστορία*. Μετάφραση Βασίλης Ντινόπουλος. Αθήνα: Ερατώ 2009. «Το βιολί του Ρότσιλντ» και «Το σουηδικό σπίρτο» συμπεριλαμβάνονται σε συλλογή διηγημάτων με τίτλο *Ο απρόβλεπτος κύριος Τσέχοφ* σε ανθολόγηση και μετάφραση της Σταυρούλας Αργυροπούλου από τις εκδόσεις Μεταίχμιο το 2015.

Το «Δικαστήριο» βγήκε για πρώτη φορά στο περιοδικό *Zritel'* (Θεατής) το 1881 ως μέρος μιας ευρύτερης συλλογής με τίτλο «Αγροτικοί πίνακες» – ένα σχέδιο το οποίο όμως καθώς φαίνεται δεν ολοκληρώθηκε ποτέ.

Οι «Ασκήσεις ενός τρελού μαθηματικού» πρωτοδημοσιεύθηκαν στο περιοδικό *Budil'nik* (Ξυπνητήρι) το 1882 και συνιστούν αντιπροσωπευτικό πεζογράφημα ενός αρκετά διαδεδομένου είδους στα τέλη του 19ου αιώνα στη Ρωσία – της λεγόμενης «αριθμητικής παρωδίας». Στο ίδιο περιοδικό, την ίδια χρονιά, συμπεριλήφθηκε και «Η ζωή σε ερωτηματικά και θαυμαστικά», που συγκροτείται από αλληπάλληλες φράσεις προφορικού λόγου με έντονα ερωτηματικό ή θαυμαστικό επιτονισμό, φράσεις με τις οποίες ο οικογενειακός και κοινωνικός περίγυρος συνοδεύει τα σημαντικότερα γεγονότα της ζωής ενός ανθρώπου από την αρχή ως το τέλος της. Οι φράσεις είναι τόσο επιτυχημένα ακριβείς και συγχρόνως ειρωνικά διασκεδαστικές, που αθέλητα σκέφτεται κανείς ότι κατά κάποιο τρόπο προαναγγέλλουν τη δραματουργική πορεία του συγγραφέα.

Το «Ζωντανό εμπόρευμα» τυπώθηκε για πρώτη φορά το 1882 στο περιοδικό *Mirskoj tolk* (Το νόημα του κόσμου). Είναι μια νουβέλα για τις παλινωδίες μιας συζυγικής σχέσης και χρησιμοποιεί το στοιχείο της αιφνιδίας, σχεδόν χλευαστικής ανατροπής στην τραγική κατάσταση των ηρώων, την υπονόμηση με άλλα λόγια οποιασδήποτε δραματικότητας και συγχρόνως οποιοιδήποτε πρώιμου συμπεράσματος για τον χαρακτήρα και τη στάση των ηρώων. Τη νουβέλα αυτή ο Τσέχοφ την είχε αφιερώσει στον Φιόντορ Φεντοσέγεβιτς Ποπουντόγκλο, έναν φίλο του δημοσιογράφου και θεατρικού συγγραφέα, ο οποίος πέθανε έναν χρόνο αργότερα, σε ηλικία τριάντα επτά ετών, κληροδοτώντας στον Τσέχοφ όλη του τη βιβλιοθήκη.

Η «Συζήτηση» –ένα μικρό χιουμοριστικό σκαρίφημα που διακωμωδεί τις κρίσεις και τα σχόλια του κόσμου για το ιατρικό επάγγελμα– δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά στο περιοδικό *Oskolki* (*Θραύσματα*), για το οποίο από το 1883 έως το 1887 ο Τσέχοφ έγραψε διακόσια εβδομήντα διηγήματα. Στο σύντομο διήγημα «Το επεισόδιο με τον μαθητή του κλασικού», που δημοσιεύτηκε στο ίδιο περιοδικό το 1883, ο Τσέχοφ αποτυπώνει τα βάσανα ενός γυμνασιόπαιδου που δεν καταφέρνει να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του καθηγητή των αρχαίων ελληνικών, αναγκαζόμενο όχι μόνο να υποστεί σωματική τιμωρία, αλλά και να αλλάξει την πορεία της ζωής του. Η καταπίεση, οι ηθικοί εκβιασμοί και η κεκαλυμμένη βία της συλλογικής «φροντίδας» και «έγνοιας» στο οικογενειακό περιβάλλον καταδεικνύονται χωρίς να μετατρέπουν τη διήγηση σε δράμα – το επίτευγμα και εδώ είναι η χιουμοριστική αφήγηση της δραματικής κατάστασης. Το συγκεκριμένο διήγημα θα μπορούσε ως έναν βαθμό να χαρακτηριστεί και αυτοβιογραφικό, αν λάβουμε υπόψη πως ο ίδιος ο συγγραφέας είχε «μείνει» στ' αρχαία ελληνικά στη δεύτερα γυμνασίου.

Στο «Σουηδικό σπίρτο» οι ήρωες καλούνται να εξιχνιάσουν με ντετεκτιβικό τρόπο μια δολοφονία που στο τέλος, σε μια εξωφρενική και γκροτέσκα ανατροπή, αποδεικνύεται πως δεν έχει γίνει ποτέ. Πρόκειται για μια νουβέλα η οποία θυμίζει έντονα τους Αδελφούς *Καραμάζοφ*, ως φάρσα όμως αυτή τη φορά.* Στους διαλόγους των ηρώων, μάλιστα, υπάρχει και σχετική αναφορά στον Ντοστογιέφσκι. Οι *Αδελφοί Καραμάζοφ* είχαν κυκλοφορήσει τρία χρόνια νωρίτερα, τον Νοέμβριο του 1880, λίγο πριν τον θάνατο του Ντοστογιέφσκι, τον οποίο ο Τσέχοφ δεν εκτιμούσε και πολύ.

* Πρβλ. σχετικά, Janet Malcolm, *Reading Chekhov. A Critical Journey*. Νέα Υόρκη: Random 2001.

Η συγκεκριμένη νουβέλα γράφτηκε για τη *Λιβελούλα* μετά από πρόσκληση του εκδότη το 1883 και δημοσιεύτηκε το 1884. Σε μια επιστολή του προς τον Α. Λέικιν, στις 19 Σεπτεμβρίου 1883, ο Τσέχοφ την περιέγραψε ως «παρωδία των ντετεκτιβικών ιστοριών».

Στα «Γεράματα», ένα διήγημα που δημοσιεύει το 1885 στα *Θραύσματα* με το ψευδώνυμο «Τσεχοντέ», ο Τσέχοφ σχολιάζει πικρόχολα το πένθος και τον κυνισμό που επέρχεται με την πάροδο των χρόνων. Τα «Γεράματα» είχαν συμπεριληφθεί στον τόμο με μεταφράσεις από τα γαλλικά της Αξιώτη, αλλά γενικώς δεν είναι ιδιαίτερα γνωστό διήγημα στην Ελλάδα. Ο «Καθρέφτης», ένα μικρό, πικρόχολο διήγημα για το χάσμα ανάμεσα στην αυταπάτη για τον έγγαμο βίο και την πραγματική του όψη μέσα από την προφητική ενόραση μιας νέας κοπέλας λίγο πριν τον γάμο της, δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά στην *Peterburgskaja gazeta* (*Εφημερίδα της Πετρούπολης*) το 1885 με τον υπότιτλο «Σκηνή» και την υπογραφή «Α. Τσεχοντέ». Συμπεριλήφθηκε στη συλλογή *Pestrye rasskazy* (*Πολύχρωμα διηγήματα*) το 1886 χωρίς τον υπότιτλο. Στη δεύτερη έκδοση της συγκεκριμένης συλλογής ο Τσέχοφ αφαίρεσε την τελευταία πρόταση: «Καθώς πέφτει για ύπνο, δεν κάνει πια όνειρα για γάμο».

Γραμμένη το 1887, η νουβέλα «Εχθροί», που υπογράφεται με το όνομα «Α. Τσέχοφ», σηματοδοτεί τη στροφή του συγγραφέα από την ανάλαφρη και χιουμοριστική ως επί το πλείστον θεματολογία σε μια πιο μελαγχολική, πικρόχολη και ειρωνική στάση που, χωρίς να απαρνείται το χαμόγελο, δεν μπορεί να παραβλέψει την τραγικότητα και κυρίως τη μοναξιά της ανθρώπινης ύπαρξης. Οι «Εχθροί» δημοσιεύτηκαν στην εφημερίδα *Novoe Vremja* (*Νέα Εποχή*) τον Ιανουάριο του 1887 και την ίδια χρονιά συμπεριλήφθηκαν στη συλλογή με διηγήματα του Τσέχοφ με τίτλο *Δειλινό*.

Στο τέλος της παρούσας ανθολόγησης επιλέχτηκαν να παρουσιαστούν τρεις γνωστές, αλλά πολύ σημαντικές, νουβέλες του

Τσέχοφ – ο «Θάλαμος αρ. 6» του 1892, ο «Μαύρος μοναχός» του 1894 και η «Κυρία με το σκυλάκι» του 1899.

Στον «Θάλαμο αρ. 6» αντανακλάται με λογοτεχνικό τρόπο η χρονολογούμενη από τα τέλη της δεκαετίας του 1880 περίπτωση ενασχόληση του Τσέχοφ με το επίπεδο της ψυχιατρικής στη Ρωσία. Ο «Θάλαμος αρ. 6» δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά –και βρήκε άμεση και ενθουσιώδη απήχηση– στο περιοδικό *Russkaja Mysl'* (*Ρωσική Σκέψη*).

Την επόμενη ακριβώς χρονιά, το 1893, γράφεται –για να δημοσιευτεί στο *Artist* (*Καλλιτέχνης*) το 1894– άλλη μια νουβέλα που ασχολείται με ψυχιατρικό θέμα, ο «Μαύρος μοναχός». Λόγω της θεματικής του το έργο αυτό συνδέεται στην κριτική αλλά και στη σκέψη των αναγνωστών με τον «Θάλαμο αρ. 6».

Η «Κυρία με το σκυλάκι» γράφτηκε στη Γιάλτα το 1899, μετά από έναν σχεδόν χρόνο δημιουργικής σιωπής του Τσέχοφ, και δημοσιεύτηκε την ίδια χρονιά στη *Ρωσική Σκέψη*. Συγκαταλέγεται στις πιο περίτεχνες ερωτικές ιστορίες της παγκόσμιας λογοτεχνίας.

Όσον αφορά τη μετάφραση του Τσέχοφ από τα ρωσικά, η γλώσσα του δεν παρουσιάζει πολύ μεγάλες δυσκολίες: Η απόρριψη της όποιας επιτήδευσης και υποκρισίας από τον συγγραφέα αντανακλάται και στη γλώσσα που ο ίδιος χρησιμοποιεί. Είναι απλή και καθημερινή η γλώσσα του. Την εποχή που έγραφε ο Τσέχοφ, όπως άλλωστε και κάθε εποχή, δεν έλειπαν οι αρχαϊζοντες σνομπ διανοούμενοι που απέρριπταν την απλότητα στην έκφραση. Ένας συγγραφέας όμως όπως ο Τσέχοφ, που θα αναδεικνυόταν και ως δραματουργός, δεν θα μπορούσε ποτέ να αγνοήσει την έκφραση των ανθρώπων γύρω του. Τα έργα του αποτυπώνουν με πιστότητα τον προφορικό λόγο της εποχής σε διάφορες εκφάνσεις του, ανάλογα με τον τύπο, τον χαρακτήρα, την καταγωγή και τη μόρφωση του κάθε ήρωα.

Τα στριφνά σημεία στη μεταφορά των κειμένων του σε άλλη γλώσσα επικεντρώνονται κυρίως στις «γλωσσοπλαστικές» εμπνεύσεις των ηρώων του, καθώς και σε κάποια πραγματολογικά στοιχεία για συνήθειες και αντικείμενα που έχουν πια χαθεί. Ο Τσέχοφ σε κάποια σημεία παίζει με τις λέξεις, ενώ συγχρόνως αποτυπώνει κάθε συναίσθημα με ακρίβεια: δεν λείπουν οι εξεζητημένες εκφράσεις έρωτα, τα οργισμένα ξεσπάσματα, οι παθιασμένοι μονόλογοι – εναποτίθεται στον μεταφραστή να διαλέξει τις κατάλληλες αναλογίες στη γλώσσα του. Σε ορισμένα σημεία, λίγα, επιλέχθηκε η λύση της παραπομπής.

Ένα «πρόβλημα» που ενίοτε απασχολεί τον μεταφραστή είναι το κατά πόσον θα πρέπει να μεταφράζονται οι ξενισμοί: Όταν οι ήρωες χρησιμοποιούν στο ρωσικό κείμενο γαλλικά ή φράσεις σε άλλες γλώσσες (έχουμε στα μεταφρασμένα εδώ διηγήματα και λατινικές φράσεις), αυτό γίνεται με συγκεκριμένο στόχο. Η γλώσσα χαρακτηρίζει και αυτή τους ήρωες και οι ξενισμοί, ειδικά στον Τσέχοφ, συνιστούν ενίοτε έναν τρόπο ειρωνικής αποστασιοποίησης του συγγραφέα απ' τους ήρωές του. Έτσι, για παράδειγμα, η και στα ρωσικά παράξενη έκφραση «vis-à-vis ντάτσα» διατηρήθηκε αυτούσια, μιας και παραπέμπει με σαφή σαρκασμό στις «γαλλικούρες» των Ρώσων της μεγαλοαστικής τάξης και της αριστοκρατίας. Λέξεις και όροι που έχουν περάσει μέσω των μεταφράσεων στο ελληνικό λεξιλόγιο ή που, έστω, είναι εύκολα κατανοητοί διατηρήθηκαν με την ελληνοποιημένη τους ρωσική μορφή: ντάτσα, ίζμπα, μουζικός κ.λπ. Το ίδιο θεωρήθηκε σωστό να μη «μεταφράζονται» μονάδες μέτρησης κ.λπ.

Δεν υπάρχει καμία δικαιολογία για τους λόγους που δεν συμπεριλαμβάνονται στον τόμο αυτό και πολλά άλλα διηγήματα και νουβέλες του Ρώσου διηγηματογράφου. Θα μπορούσε κανείς να μεταφράσει και να δημοσιεύσει όλα του τα έργα χωρίς κανέ-

ναν ενδοιασμό για τη λογοτεχνική τους αρτιότητα. Το αν ο στόχος της παρακολούθησης της δημιουργικής εξέλιξης του Τσέχοφ, της γέννησής του ως συγγραφέα από το χιουμοριστικό σκαρίφημα και την πορεία του έως την αριστοτεχνική νουβέλα, επιτεύχθηκε ή όχι, θα το αποφασίσει ο αναγνώστης.

Ως επίμετρο επιλέχθηκε ένα κείμενο που έγραψε ο Γερμανός συγγραφέας Τόμας Μαν, το 1954, με τη συμπλήρωση πενήντα χρόνων από τον θάνατο του Τσέχοφ. Την εποχή που έγραψε το κείμενο ο Τόμας Μαν ήταν ήδη εβδομήντα εννέα ετών (την επόμενη χρονιά θα πέθαινε) και καθώς φαίνεται, έχοντας διαβάσει πολλά έργα του Ρώσου συναδέλφου του, ήταν σε θέση να ανατρέξει με κριτικό θαυμασμό και μελαγχολική περίσκεψη τη ζωή του και το έργο του, παραθέτοντας για ποιους λόγους, έστω και αργοπορημένα, είχε μάθει να τον αγαπά και να τον σέβεται. Στο τέλος της ζωής του ο Τόμας Μαν αναγνωρίζει στον Τσέχοφ τον ρόλο του δασκάλου, τόσο από συγγραφικής όσο και από ηθικής πλευράς. Είναι σαφές πως ο Τόμας Μαν στο κείμενό του ταυτίζεται με την εργασιακή ηθική του Ρώσου ομότεχνού του σε μια εναγώνια προσπάθεια να εντοπίσει το νόημα, τον απώτερο στόχο, την προσφορά της λογοτεχνίας στους ανθρώπους. Συγχρόνως τείνει να παραλληλίσσει το όραμα του Τσέχοφ για μια καλύτερη και δικαιότερη κοινωνία με το όραμα της οικοδόμησης ενός νέου κόσμου στη Σοβιετική Ένωση – ήταν ακόμα νωρίς. Ο Μαν πέθανε πριν τις αποκαλύψεις των εγκλημάτων του Στάλιν, δεν έμαθε ποτέ για το εικοστό συνέδριο. Από την πλευρά του όμως και ο Τσέχοφ δεν έμαθε ποτέ για τη Ρωσική Επανάσταση. Το κείμενο του Τόμας Μαν μεταφράστηκε από τα γερμανικά.

Αλεξάνδρα Δ. Ιωαννίδου

Πριν τον γάμο (1880)

Την Τετάρτη της περασμένης εβδομάδας στο σπίτι των αξιότιμων γονέων της η νεαρή Ποντζατίλκινα ανακηρύχθηκε μνηστή του διαπιστευμένου συμβούλου ενάτης βαθμίδας Ναζαριόφ. Ο αρραβώνας έγινε με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Καταναλώθηκαν δυο μπουκάλια σαμπάνιας «Λάνιν», ενάμισης κουβάς βότκα. Οι κυρίες ήπιαν ένα μπουκάλι «Σατώ Λαφίτ». Οι εκατέρωθεν μπαμπάκας και μαμάκα του γαμπρού και της νύφης έκλαψαν την κατάλληλη στιγμή, ο γαμπρός και η νύφη φιλήθηκαν με προθυμία, ένας γυμνασιόπαις της ογδόης έκανε πρόποση με τις φράσεις «O tempora, o mores!» και «Salvete, boni future conjuges» – τα πρόφερε με γούστο· ο κοκκινομάλλης Βάνκα Σμισλομάλοφ, που δεν έκανε κυριολεκτικά τίποτα περιμένοντας πότε θα τραβούσαν τους λαχνούς, την πιο κατάλληλη στιγμή, «πάνω στην ώρα», σε μια κρίση τρομερού μελοδραματισμού έδωσε μια στο κούτελό του, άρχισε να τραβάει τα μαλλιά που φύτευαν στο μεγάλο του κεφάλι, χτύπησε με την μπουνιά το γόνατό του και αναφώνησε: «Να πάρει ο διάολος, να πάρει, την αγαπούσα και την αγαπώ ακόμα!», κάτι που έδωσε ανείπωτη ικανοποίηση στις κοπέλες.

Η νεαρή Ποντζατίλκινα είναι αξιόλογη μόνο και μόνο λόγω του ότι τίποτα δεν την κάνει αξιόλογη. Το μυαλό της μάλλον δεν το έχει προσέξει ούτε το γνωρίζει κανείς, γι' αυτό και δεν ειπώ-

θηκε λέξη γι' αυτό. Η εξωτερική της εμφάνιση είναι η πλέον συνηθισμένη. Έχει τη μύτη του μπαμπάκα της, το πιγούνι της μαμάκας της, γατίσια μάτια, στήθος μέτριο. Ξέρει να παίζει πιάνο, χωρίς παρτιτούρα. Βοηθάει τη μαμάκα της στην κουζίνα, δεν βγαίνει ποτέ χωρίς κορσέ, δεν μπορεί να φάει νηστίσιμα φαγητά και θεωρεί τη σωστή χρήση του γράμματος «γιατ»* ως το άλφα και το ωμέγα της σοφίας, ενώ πάνω από καθετί στον κόσμο αγαπάει τους γεροδεμένους άντρες και το όνομα «Ρόλαντ».

Ο κύριος Ναζαριόφ είναι ένας άντρας μετρίου αναστήματος, έχει άσπρο πρόσωπο χωρίς καμία έκφραση, σγουρά μαλλιά, επίπεδο σβέρκο. Υπηρετεί κάπου, λαμβάνει έναν πενιχρό μισθό που ίσα ίσα του φτάνει για το ταμπάκο του· μυρίζει αιωνίως σαπουνί με αυγό, και φαινόλη, θεωρεί τον εαυτόν του δεινό καρδιοκατακτητή, μιλάει δυνατά και απορεί νυχθημερόν με τα πάντα. Όταν μιλάει, πετάει σάλια. Η φωνή του βγαίνει σαν να έχει συνάχι, κοιτάζει τους γονείς του αφ' υψηλού και δεν αφήνει δεσποινίδα για δεσποινίδα που να μην της πει: «Μα πόσο αφελής είστε! Ας διαβάζατε τουλάχιστον λίγη λογοτεχνία!». Αγαπάει τρελά τον γραφικό του χαρακτήρα, το περιοδικό *Διασκέδασις*** και τις τριζάτες μπότες, αλλά πάνω απ' όλα αγαπάει τον ίδιο του τον εαυτό, και κυρίως τη στιγμή αυτή που κάθεται στην παρέα των κοριτσιών, πίνει τσάι με μπόλικη ζάχαρη και αρνείται φρενήρης την ύπαρξη δαιμόνων.

Ιδού πώς είναι η νεαρή Ποντζατίλκινα και ο κύριος Ναζαριόφ!

* Το «γιατ» ήταν γράμμα κληρονομημένο από το παλαιοσλαβικό αλφάβητο. Η κατάργησή του ήταν παλαιό αίτημα των λογίων της Ρωσίας (επιχειρήθηκε το 1904) που τελικά επιτεύχθηκε το 1918, μετά τη Ρωσική Επανάσταση.

** Ρωσικό όνομα του περιοδικού *Razvlečenie*. Το περιοδικό εκδιδόταν στη Μόσχα από το 1859 και κυκλοφορούσε ακόμα την εποχή της δημοσίευσης του διηγήματος.

Την επομένη του αρραβώνα, το πρωί, η μαμάκα της νεαρήσ Ποντζατίλκινα, με το που ξύπνησε, τη φώναξε μέσω της μαγείρισσας. Η μαμάκα, στο κρεβάτι ακόμα, της τα έψαλε με τον ακόλουθο τρόπο: «Από πού κι ως πού μου φόρεσες σήμερα μάλλινο φόρεμα; Θα μπορούσες να φορέσεις κάτι πιο αεράτο. Αχ, πώς πονάει το κεφάλι μου! Φρίκη! Χθες, αυτό το φαλακρό τέρας, ο πατέρας σου δηλαδή, μου 'θελε κι αστειάκια. Λες και μου χρησιμεύουν σε τίποτα οι ανοησίες του! Μου φέρνει ένα μικρό ποτηράκι... “Πιες το!” μου λέει. Νόμισα κι εγώ πως είχε κρασί το ποτηράκι. Ε, το ήπια. Και είχε βάλει στο ποτηράκι ξίδι με λάδι απ' τις σαρδέλες. Άκου αστείο, το μεθυσμένο τέρας! Μόνο να ρεζιλεύει τον κόσμο ξέρει, το σίχαμα! Εγώ πάλι απορώ και εξίσταμαι, πώς και χθες ήσουν τόσο χαρούμενη και δεν έβαλες τα κλάματα. Για ποιο λόγο χαιρόσουν; Για τα λεφτά που βρήκες; Απορώ! Σκέφτηκαν όλοι πως χαιρόσουν που θ' αφήσεις το πατρικό σου. Αυτό, βεβαίως, θα γίνει. Τι; Αγάπη; Πού τη βλέπεις την αγάπη; Άσε που δεν τρέχεις πίσω απ' τον δικό σου από αγάπη, αλλά έτσι, για τη θέση του. Τι δηλαδή; Σάμπως έχω άδικο; Ακριβώς έτσι είναι. Κι εμένα, της μητέρας σου, αυτός ο άνθρωπος δεν μου αρέσει. Παραείναι ψηλομύτης και ψωροπερήφανος. Παράτα τον... Τιιι; Ούτε να το συζητάς! Σ' έναν μήνα θα γίνετε μαλλιά κουβάρια: τέτοιος είναι αυτός, αλλά κι εσύ δεν πας πίσω. Μόνο στα κοριτσόπουλα αρέσει ο γάμος, αν και δεν έχει και τίποτα καλό. Το έχω νιώσει στο πετσό μου εγώ αυτό, το ξέρω. Θα ζήσεις λιγάκι ακόμα και θα μάθεις. Μη στριφογυρίζεις έτσι, ζαλιζομαι κι από μόνη μου. Οι άντρες είναι όλοι βλάκες, δεν έχει και μεγάλη γλύκα να ζεις μαζί τους. Και ο δικός σου βλάκας είναι, όσο και να σηκώνει τη μύτη του. Εσύ να μην τον παίρνεις και πολύ στα σοβαρά, να μην υποχωρείς στα πάντα και να μην τον πολυσεβέσαι: δεν υπάρχει λόγος. Να ρωτάς για τα πάντα τη μητέρα σου. Με το που θα συμ-

βεί κάτι, έλα αμέσως σ' εμένα. Τίποτα να μην κάνεις μόνη σου, χωρίς τη μητέρα σου, ο Θεός να σε φυλάει! Ο άντρας σου δεν θα σου δώσει καμιά σωστή συμβουλή, ούτε θα σε μάθει το καλό, παρά θα τα γυρίζει όλα προς όφελός του. Αυτό να το ξέρεις! Ούτε τον πατέρα σου να τον υπακούς κατά γράμμα. Μην τον βάλεις να ζησει μαζί σου στο σπίτι σου, αν κι εσύ στο τέλος, να δεις, από βλακεία και μόνο... θα την πατήσεις. Πιέζει έτσι γιατί κάτι θέλει να βγάλει από εσάς τους δυο. Θα στρώνεται για μέρες σπίτι σας, και για ποιο πράγμα; Θα ζητάει να του δίνετε βότκα να πει και θα παρακαλεί τους άντρες για ταμπάκο, να καπνίσει. Είναι άνθρωπος αχρείος, βλαβερός, παρότι πατέρας σου. Το πρόσωπό του, του άχρηστου, είναι καλό, αλλά η ψυχή του σαν οχιά κακιά! Θ' αρχίσει να σας δανειζεται λεφτά, να μην του δώσετε, επειδή είναι απατεώνας, αν και διαπιστευμένος σύμβουλος. Να τος που φωνάζει, εσένα φωνάζει! Πήγαινε να τον βρεις, αλλά μην του πεις αυτά που σου είπα μόλις τώρα. Κι αν σας κολλήσει, το έκτρωμα της χριστιανοσύνης, δεν θα τον ξεκουνάει τίποτα! Φύγε, όσο ακόμα δεν έχει σπάσει η καρδιά μου! Εχθροί μου έχετε γίνει! Θα πεθάνω, θυμήσου τα λόγια μου! Άσπλαχνοι!».

Η νεαρή Ποντζατίλκινα άφησε τη μητέρα της και κίνησε για τον μπαμπάκα της, που εκείνη την ώρα καθόταν ακόμα στο κρεβάτι του, στο δωμάτιό του, και ράντιζε το μαξιλάρι του με αντισκωριακή σκόνη.

«Κόρη μου!» της είπε ο μπαμπάκας της. «Χαίρομαι που σκοπεύεις να ενώσεις τη ζωή σου μ' έναν τόσο έξυπνο κύριο σαν τον κύριο Ναζαριόφ. Χαίρομαι πολύ και επικροτώ απολύτως αυτόν τον γάμο. Παντρέψου, κόρη μου, και μη φοβηθείς! Αυτός ο γάμος είναι ένα τόσο εξαιρετικό γεγονός, που... τι να πει κανείς; Ζήσε, άνθησε, αυξάνου και πληθύνου. Ο Θεός να σ' έχει ευλογημένη! Αχ... αχ... κλαίω. Εδώ που τα λέμε, τα δάκρυα δεν οδηγούν

πουθενά. Τι είναι τα ανθρώπινα δάκρυα; Απλή ψυχιατρική, για λιπόψυχους και τίποτα παραπάνω! Άκου όμως, κόρη μου, τη συμβουλή μου! Μην ξεχνάς τους γονείς σου! Ο άντρας σου δεν θα φανεί καλύτερος απ' τους γονείς σου, αλήθεια δεν θα φανεί! Στον άντρα σου αρέσει μόνο η υλική σου ομορφιά, ενώ σ' εμάς αρέσεις ολόκληρη. Για ποιο λόγο θα σ' αγαπήσει ο άντρας σου; Για τον χαρακτήρα σου; Για την καλοσύνη σου; Για τον συναισθηματικό σου κόσμο; Όχι, κυρία μου! Θα σ' αγαπήσει για την προίκά σου. Επειδή σου δίνουμε μαζί, ψυχούλα μου, ακριβώς χίλια ρούβλια – δεν μιλάμε για τίποτα πενταροδεκάρες! Αυτό να το βάλεις καλά στο μυαλό σου! Ο κύριος Ναζαριόφ είναι πολύ καλός κύριος, αλλά δεν χρειάζεται να τον σέβεσαι παραπάνω απ' τον πατέρα σου. Θα προσκολληθεί πάνω σου, αλλά δεν θα γίνει ποτέ πραγματικός σου φίλος. Θα υπάρξουν στιγμές που θα... Όχι, ασωπάσω καλύτερα, κόρη μου! Τη μητέρα σου, ψυχούλα μου, να την ακούς, αλλά με μέτρο. Είναι καλή γυναίκα, αλλά διπρόσωπη, υπερβολικά φιλελεύθερη, ελαφρόμυαλη, μυγιάγγιχτη. Είναι πρόσωπο ευγενικό, τίμιο, αλλά... μην ασχολείσαι μαζί της! Αυτή δεν μπορεί να σου δώσει τις συμβουλές που θα σου δώσει ο πατέρας σου, ο κύριος υπαίτιος της ύπαρξής σου. Να μην την πάρεις μαζί σου στο σπίτι σου. Οι άντρες δεν λατρεύουν και τόσο τις πεθερές τους. Ούτε εγώ την αγαπούσα την πεθερά μου, ήταν τέτοια η αντιπάθειά μου, που επέτρεπα στον εαυτό μου να πασπαλίζω στον καφέ της κομματάκια καμένου φελλού,* με πολύ εντυπωσιακά αποτελέσματα. Ο λοχαγός Ζιουμπουμπούντσκοφ πέρασε από στρατοδικείο λόγω της πεθεράς του. Αλήθεια, δεν το θυμάσαι; Αλλά τι λέω, αφού τότε δεν είχες γεννηθεί ακόμα. Πά-

* Η κατάποση καμένου φελλού χρησιμοποιούνταν ως μέθοδος για να προκληθεί διάρροια.

να και παντού να έχεις στον νου σου τον πατέρα σου. Αυτό ξέρε το. Και ν' ακούς αποκλειστικά και μόνον αυτόν. Ύστερα, κόρη μου... Ο ευρωπαϊκός πολιτισμός με τη γυναικεία προίκα δημιούργησε ένα κύμα αντίδρασης, τον μύθο πως όσο περισσότερα παιδιά έχει κάποιος, τόσο το χειρότερο. Ψέμα! Μύθευμα! Όσο περισσότερα παιδιά έχει κάποιος, τόσο το καλύτερο. Ή μάλλον όχι! Όχι, δεν είναι έτσι! Είναι το εντελώς αντίθετο! Έκανα λάθος, ψυχούλα μου. Όσο λιγότερα παιδιά έχεις, τόσο το καλύτερο. Αυτό το διάβασα χθες σε ένα περιοδικάκι.* Το έγραψε κάποιος ονόματι Μάλθους. Έτσι που λες... Κάποιος έρχεται... Μπα! Ο αρραβωνιαστικός σου! Σικάτος, κομπός κομπός, ο κατεργαράκος! Άντρας με τα όλα του! Σκέτος Ουόλτερ Σκοτ! Άντε, ψυχούλα μου, πήγαινε να τον υποδεχτείς μέχρι να ντυθώ».

Κατέφθασε ο κύριος Ναζαριόφ. Καθώς τον υποδεχόταν η αρραβωνιαστικιά του, του είπε:

«Σας παρακαλώ να καθίσετε χωρίς τσιριμόνιες!» Αυτός έξυσε δυο φορές το πάτωμα με το δεξί του πόδι και κάθισε δίπλα στην αρραβωνιαστικιά του.

«Πώς περνάτε;» άρχισε να λέει με το συνηθισμένο θρασύ του ύφος. «Πώς κοιμηθήκατε; Εγώ, ξέρετε, δεν έκλεισα μάτι όλη νύχτα. Διάβαζα Ζολά και σας ονειρευόμουν. Έχετε διαβάσει Ζολά; Δεν πιστεύω να μην έχετε διαβάσει; Άι, άι, άι! Μα αυτό είναι έγκλημα! Μου τον έδωσε ένας δημόσιος υπάλληλος. Γράφει πολύ κομπψά! Θα σας δώσω να διαβάσετε. Αχ! Αν μπορούσατε να καταλάβετε! Τα αισθήματα που νιώθω δεν τα έχω ξανανιώσει ποτέ! Επιτρέψτε μου να σας δώσω ένα φιλάκι!»

* Thomas Robert Malthus (1766-1834): Άγγλος ιερωμένος και δημογράφος/οικονομολόγος, σύμφωνα με τη θεωρία του οποίου η συνεχής αύξηση του πληθυσμού στη γη θα οδηγήσει μοιραία σε λιμό.

Ο κύριος Ναζαριόφ ανασηκώθηκε και φίλησε το κάτω χείλος της νεαρής Ποντζατίλκινα.

«Και πού βρίσκονται οι δικοί σας;» συνέχισε με ακόμα μεγαλύτερο θράσος. «Πρέπει να τους δω για λίγο. Πρέπει να ομολογήσω πως τους έχω θυμώσει λιγάκι. Μου την έφεραν για τα καλά. Να το έχετε υπόψη σας... Ο μπαμπάκας σας μου έλεγε πως είναι δικαστικός σύμβουλος, αλλά, απ' ό,τι διαπίστωσα, δεν είναι παρά μόνο διαπιστευμένος. Χμ! Είναι σοβαρά πράγματα αυτά; Ύστερα, κυρία μου... Μου υποσχέθηκαν να μου δώσουν για σας ενάμισι χιλιάρικο, αλλά χθες η μαμάκα σας μου είπε ότι δεν πρόκειται να πάρω πάνω από χίλια. Γουρουιά δεν είναι αυτό; Ούτε οι Τσερκέζοι που είναι ένας τόσο αιμοσταγής λαός δεν τα κάνουν αυτά. Εγώ δεν θα επιτρέψω να μου τη φέρουν! Κάνε ό,τι θέλεις, μόνο μην αγγίξεις την αυταρέσκεια και την αυταπάρνησή μου! Είναι απάνθρωπο αυτό! Είναι παράλογο! Είμαι τίμιος άνθρωπος εγώ, γι' αυτό και δεν μου αρέσουν οι άτιμοι! Όλα να τα συζητήσω, ναι, μόνο μη μου κάνεις πονηριά, μη μ' εκνευρίσεις, παρά φέρσου με συνείδηση! Έτσι! Αυτωνών και τα πρόσωπα άξεστα είναι! Τι πρόσωπα είναι αυτά; Αυτά δεν είναι πρόσωπα! Συγχωρήστε με, αλλά δεν μπορώ να τους δω σαν συγγενείς! Όχι, με το που θα στεφανωθούμε, θα τους κάνουμε πέρα. Εμένα δεν μου αρέσει ούτε η αναίδεια ούτε η βαρβαρότητα! Παρότι δεν είμαι σκεπτικιστής ούτε και κυνικός, έχω μια ιδέα για το τι θα πει καλλιέργεια. Θα τους κάνουμε πέρα! Εμένα οι γονείς μου είναι καιρός τώρα που δεν τολμάνε να βγάλουν κιχ! Τι; Έχετε πιει καφέ; Όχι; Ε, τότε θα πιω κι εγώ μαζί σας. Πηγαίνετε να μου φέρετε ένα τσιγαράκι. Ξέχασα τον καπνό μου στο σπίτι».

Η αρραβωνιαστικιά βγήκε.

Κι αυτά όλα πριν τον γάμο... Το τι θα ακολουθήσει μετά τον γάμο, έχω την εντύπωση πως δεν το γνωρίζουν αποκλειστικά και μόνο οι μάντιες και οι υπνωτιστές.

Με τον αμερικανικό τρόπο (1880)

Έχοντας την ισχυρότατη απαίτηση να συνάψω τον πλέον νόμιμο γάμο και ενθυμούμενος πως κανένας γάμος δεν συντελείται χωρίς τη συμμετοχή προσώπου γένους θηλυκού, έχω την τιμή, την ευτυχία και τη χαρά να παρακαλέσω με όλο τον σεβασμό τις χήρες και τις νεαρές κοπέλες να στρέψουν την ευγενή τους προσοχή στα κάτωθι αναφερόμενα:

Είμαι άνδρας – αυτό πάνω απ' όλα. Πρόκειται για πολύ σημαντική πληροφορία κυρίως για τις δεσποινίδες, εννοείται. Άνδρας ύψους δύο αρσίν και οκτώ βερσκή.* Νέος. Μέχρι να γεράσω, θα βγάλει ο ήλιος κέρατα. Αριστοκρατικός. Όχι ωραίος, αλλά καλούτσικος, και μάλιστα τόσο καλούτσικος, που στο σκοτάδι με έχουν επανειλημμένως περάσει για ομορφονιό. Μάτια καστανά. Στα μάγουλα (αλίμονο!) δεν διαθέτω λακκάκια. Έχω δυο χαλασμένους φρονιμίτες. Για την κομψότητα των τρόπων μου δεν μπορώ να παινευτώ, αλλά δεν θα επιτρέψω σε κανέναν να αμφισβητήσει τη δύναμη των ποντικιών μου. Φοράω γάντια νούμερο 73/4. Εκτός από τους φτωχούς αλλά ευγενείς γονείς μου δεν έχω κανέναν στον κόσμο. Ωστόσο έχω μπροστά μου ένα λαμπρό μέλλον. Είμαι μεγάλος λάτρης των εύμορφων κοριτσιών γενικώς και των υπηρετριών

* Περίπου 1,77 μ.

ειδικώς. Πιστεύω στα πάντα. Ασχολούμαι με τη λογοτεχνία και μάλιστα τόσο επιτυχώς, που σπάνια αναλύομαι σε δάκρυα διαβάζοντας τις επιστολές στο περιοδικό κυριών *Λιβελούλα*. Έχω σκοπό στο μέλλον να γράψω ένα μυθιστόρημα στο οποίο η κεντρική ηρωίδα (μια υπέροχη αμαρτωλή) θα είναι η σύζυγός μου. Κοιμάμαι δώδεκα ώρες το εικοσιτετράωρο. Τρώω πολύ, σαν βάρβαρος. Βότκα πίνω μόνο με παρέα. Έχω καλές γνωριμιές. Γνωρίζω δύο λογοτέχνες, έναν ποιητή και δύο αχαϊρευτούς που παριστάνουν τους ανθρώπους μέσα απ' τις σελίδες της *Ρωσικής Εφημερίδας*.^{*} Οι αγαπημένοι μου ποιητές είναι ο Πουσκαριόφ^{**} και τότε τότε ο εαυτός μου ο ίδιος. Είμαι αγαπησιάρης και ζηλιάρης. Επιθυμώ να παντρευτώ για λόγους που γνωρίζω μόνο εγώ και οι πιστωτές μου. Ιδού ποιος είμαι! Και ιδού πώς θα πρέπει να είναι η μνηστή μου:

Χήρα ή νέα κοπέλα (ας είναι όπως τη βολεύει) όχι παραπάνω από τριάντα ετών και όχι νεότερη από δεκαπέντε. Όχι καθολική, με άλλα λόγια να γνωρίζει πως σε αυτόν τον κόσμο ουδείς αναμάρτητος, και σε καμία περίπτωση Εβραία. Μια Εβραία θα ρωτάει όλη την ώρα: «Και γιατί να πληρώνεσαι με την αράδα; Γιατί να μην πας να ρωτήσεις τον μπαμπάκα μου, αυτός θα σου μάθαινε πώς βγάζει ο κόσμος λεφτά», πράγματα δηλαδή που δεν μου αρέσουν εμένα. Ξανθιά με γαλάζια μάτια και (παρακαλώ, ει δυνατόν) με μαύρα φρύδια. Ούτε χλωμή ούτε ροδομάγουλη, ούτε λεπτή ούτε γεματούλα, ούτε ψηλή ούτε κοντή, συμπαθητική, καθόλου δαιμονισμένη, ούτε κουρεμένη, καθόλου φλύαρη και του σπιτιού. Θα πρέπει:

Να είναι καλλιγράφος, επειδή μου χρειάζεται γραμματέας για

* *Russkaja gazeta*: Συντηρητική εφημερίδα, όργανο των μοναρχικών, εκδιδόταν το διάστημα 1877-1882.

** Nikolaj Lukič Ruškarev (1841-1906): Ποιητής και εκδότης λογοτεχνικών περιοδικών στα οποία δημοσίευε και ο Τσέχοφ, που ήταν φίλος του.

να καθαρογράφει. Για την αλληλογραφία δεν υπάρχει πολλή δουλειά. Να της αρέσουν τα περιοδικά με τα οποία συνεργάζομαι και στη ζωή της να παρακολουθεί τις οδηγίες που δίνουν. Να μη διαβάξει τις «Διασκεδάσεις», την *Εβδομαδιαία Νέα Εποχή*, τη *Νανά*,* να μη λιώνει με τα μεταφρασμένα άρθρα των *Νέων της Μόσχας* και να μη λιποθυμάει από παρόμοια άρθρα της *Όχθης*.

Να ξέρει: να τραγουδάει, να χορεύει, να διαβάξει, να γράφει, να βράζει, να τηγανίζει, να ψήνει, να κάνει νάζια, να φουρνίζει (αλλά να μην καίει το φαγητό), να δανείζει χρήματα στον άντρα της, να ντύνεται με γούστο *ιδίως εξόδοις* (nota bene) και να ζει σε απόλυτη υπακοή.

Να μην ξέρει: να ξύνεται, να σφυρίζει, να καθαρίζει, να φωνάζει, να δαγκώνει, να σκαλίζει τα δόντια της, να σπάζει τα πιατικά και να κάνει τα γλυκά μάτια στους φίλους.

Να θυμάται πως τα κέρατα δεν χρησιμεύουν στον στολισμό του ανθρώπου και πως όσο μικρότερα είναι, τόσο καλύτερα και πιο ακίνδυνα αποβαίνουν για όποιον ευχαρίστως θα τα πλήρωνε.

Να μην τη λένε Ματριόνα, Ακουλίνα, Αβντότια, να μη φέρει δηλαδή αυτά και άλλα παρόμοια χυδαία ονόματα, παρά να ονομάζεται κάπως πιο ευγενικά (για παράδειγμα, Όλια, Λένοτσκο, Μαρούσκα, Κάτια, Λίπα κ.λπ.)

Να κρατάει τη μαμάκα της, ήτοι την αξιοσέβαστη πεθερά μου, μακριά μου, τουλάχιστον στην άλλη άκρη του κόσμου (επειδή, σε αντίθετη περίπτωση, δεν εγγυώμαι για τίποτα), και να διαθέτει *minimum* διακόσιες χιλιάδες ρούβλια σε ασήμι.

Ωστόσο, το τελευταίο αυτό σημείο μπορούμε να το αλλάξουμε, εφόσον συμφωνήσουν οι πιστωτές μου.

* Αναφέρεται στο μυθιστόρημα του Ζολά που εκδόθηκε την ίδια χρονιά (1880) και στη Γαλλία και στη Ρωσία.

Από τα πολύ σύντομα διηγήματα-μπονσάι (πρώιμα, αλλά και πρωτοποριακά, δείγματα του σύγχρονου flash fiction) έως τις πιο εκτενείς αφηγήσεις, που εισχωρούν, ως προς την έκταση, τη φόρμα και το βάθος, στην κατηγορία της νουβέλας, ο παρών τόμος περιλαμβάνει μια πανοραμική εικόνα της διηγηματογραφίας του Αντόν Τσέχοφ, αυτού του μετρητής συμπίκνωσης, της οικονομίας και της ανθρώπινης τραγικωμωδίας. Άγνωστα, παραγνωρισμένα και λησμονημένα μικρά διαμάντια συνυπάρχουν με τα πιο δημοφιλή, αρχετυπικά του διηγήματα, και έργα της νιότης συνδυάζονται με εκείνα της ωριμότητας σε μια εξαιρετική αντιπροσωπευτική συλλογή.

Φέτες ζωής, στιγμές και επεισόδια από την καθημερινότητα των ανθρώπων, από τις μικρές και μεγάλες κρίσεις τους, ηθικά διλήμματα, δισταγμοί και αποφάσεις που κρίνουν τα πάντα, κωμικές πτυχές, ακόμα και εν μέσω των πιο δραματικών εντάσεων, αστραπιαίες σπίθες και αδηφάγες φλόγες, όπως είναι οι ανθρώπινες ψυχές – τα πάντα διυλίζονται αριστοτεχνικά από την πένα του Τσέχοφ. Ο έγγαμος βίος, οι σχέσεις, η επαγγελματική ζωή και οι σκοτούρες της, η νιότη και το γήρας, ο έρωτας και η παρόρμηση, η ελπίδα και η αίσθηση του μάταιου, όλα μετατρέπονται κάτω από το μικροσκόπιο του γιατρού-συγγραφέα σε κορυφαίες σελίδες της παγκόσμιας γραμματολογίας.

Η παρούσα έκδοση, εκτός από την εισαγωγή της μεταφράστριας Αλεξάνδρας Ιωαννίδου και συνοπτικό χρονολόγιο της ζωής του Τσέχοφ, εμπλουτίζεται με ένα δοκίμιο του μεγάλου Τόμας Μαν για τον κλασικό Ρώσο διηγηματογράφο και θεατρικό συγγραφέα.

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ

www.psychogios.gr

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 22228

Γ Ι Α Α Ν Α Γ Ν Ω Σ Τ Ε Σ Μ Ε Α Π Α Ι Τ Η Σ Ε Ι Σ